

Tézy na štátne skúšky v študijnom programe predškolská a elementárna pedagogika sociálne znevýhodnených skupín

Predmet: pedagogika, psychológia a sociálno-vedný základ

ČASŤ A (pedagogika)

1. Pedagogika ako veda o výchove: jej vznik a vývoj, predmet a členenie. (Vznik a vývoj pedagogiky. Čo je pedagogika? Pedagogika ako veda. Predmet pedagogiky. Pedagogika v systéme vied).
2. Súčasné prístupy k chápaniu a definovaniu základných pedagogických pojmov (výchova, vzdelávanie, vzdelanie, vyučovanie, učenie, edukácia, edukačná realita, sebvýchova a iné) – podstata, problémy, vzájomné vzťahy a súvislosti.
3. Základné pedagogické kategórie a pojmy a vzájomné vzťahy medzi nimi. (Socializácia. Proces socializácie).
4. Základné pedagogické kategórie a pojmy a vzájomné vzťahy medzi nimi. (Vedomosti a zručnosti, návyky, schopnosti, nadanie, postoje, hodnoty).
5. Základné pedagogické kategórie a pojmy a vzájomné vzťahy medzi nimi. (Inteligencia, motivácia a kompetencie).
6. Model školského edukačného (vzdelávacieho) prostredia (jeho funkcie, komponenty – determinanty a edukačné konštrukty) .
7. Edukácia ako systém. (Národné ciele edukácie: kľúčové kompetencie a vzdelávacie štandardy – Štátne vzdelávacie programy).
8. Edukácia ako systém. (Ciele edukácie školy a kompetencie – školské vzdelávacie programy. Štruktúra školského vzdelávacieho programu).
9. Edukácia ako systém. (Ciele výučby a ich taxonómie (kategória cieľ, jeho funkcie, klasifikácia, Bloomova teória „Mastery Learning“).
10. Edukácia ako systém. (Podmienky edukácie. Vonkajšie podmienky edukácie. Vnútorne podmienky edukácie. Prostriedky edukácie. Hmotné prostriedky edukácie. Nehmotné prostriedky edukácie).
11. Učiteľ a učiteľská profesia - učiteľ ako nositeľ progresívnych zmien vo výučbe; pedagogické kompetencie v systéme učiteľských kompetencií. Profesionálny rozvoj pedagógov – kontinuálne a ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov.
12. Systém edukačných zásad (podstata, vzťah zásad výchovy a vzdelávania a pedagogických zákonitostí, klasifikácia, charakteristika, praktická aplikácia).
13. Metódy výučby v historickom vývoji a celistvom poňatí (podstata, klasifikácia a charakteristika metód výučby; metódy aktivizácie, motivácie a stimulácie tvorivosti).
14. Organizačné formy výučby, ich vývoj a variabilný systém (hromadné, skupinové a individuálne OFV – kooperatívna, otvorená, globálna, integrovaná výučba.)
15. Pedagogická diagnostika a hodnotenie vo výučbe (základné kategórie pedagogickej diagnostiky: preverovanie [skúšanie], hodnotenie, klasifikácia, evaluácia; kritériá, typy, metódy a techniky hodnotenia; sebahodnotenie žiakov [portfólio]).
16. Rodina ako výchovná inštitúcia (funkcie rodiny; podmienky, ciele /úlohy/ a prostriedky /metodika/ výchovy detí a mládeže v rodine; pedagogické aspekty spolupráce rodiny a školy).
17. Poňatie edukácie v historickom aspekte. (Edukácia v prvotnopospolnej spoločnosti. Edukácia a školstvo v otrokárskej spoločnosti. Edukácia v starovekom Grécku. Edukácia v starovekom Ríme).

18. Idea prirodzenej výchovy v dejinách pedagogiky (J. Rousseau, L., M. Montessoriová, alternatívne školstvo – (Daltonský plán. Winnetská sústava. Waldorfská škola. Integrované tematické vyučovanie...).
19. Pedagogický systém J. A. Komenského a jeho význam z hľadiska ďalšieho rozvoja pedagogiky. Pedagogické názory a didaktický formalizmus J. F. Herbarta v kontexte súčasných edukačných trendov.
20. Súčasné pedagogické smery a ich koncepcie výchovy a vzdelávania.
21. Poňatie edukácie v historickom aspekte. (Začiatky kresťanskej edukácie – stredoveké školstvo).
22. Poňatie edukácie v historickom aspekte. (Edukácia svetských feudálov – rytierska edukácia. Vznik a rozvoj mestských škôl. Vznik stredovekých univerzít).
23. Poňatie edukácie v historickom aspekte. (Edukácia na Slovensku v období renesancie a humanizmu. Edukácia na Slovensku v rokoch 1867 – 1918).
24. Poňatie edukácie v historickom aspekte. (Edukácia na Slovensku od roku 1918 do roku 1939. Edukácia na Slovensku v rokoch 1939 – 1945).
25. Poňatie edukácie v historickom aspekte. (Edukácia na Slovensku v rokoch 1945 – 1990. Edukácia na Slovensku v súčasnosti).
26. Tvorivo-humanistický model výchovy. Teoretické východiská, podstata a znaky, princípy a metódy tvorivo-humanistickej výchovy, dimenzie, taxonómia psychických funkcií osobnosti - akronym KEMSAK – jeho zaradenie a vysvetlenie. Pozitíva a problémy súvisiace s humanizáciou výchovy v edukačnom prostredí.
27. Vybrané problémy školského manažmentu: tvorba školského kurikula, kvalita školy, hodnotenie a sebahodnotenie školy.

LITERATÚRA

- BAĎURÍKOVÁ, Z. a kol. 2001. *Školská pedagogika*. Bratislava: UK, 2001. ISBN 80-223-1536-2.
- BLOOM, B. S (ed.) 1956. *Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals*. Handbook I: Cognitive Domain. New York : McKay, 1956. ISBN 978-0582280106.
- DARÁK, M. – TABAKOVÁ, K. 1998. *Základy pedagogiky – Terminologické minimum*. Prešov: ManaCon Prešov, 1998. ISBN 80-85668-72-6.
- DOLINSKÁ, E., HORŇÁK, L., DUDEK, M. *Tvorivé metódy ako determinant aktivizácie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia*. Krasnystaw: Polianna, 2018. 235 s. ISBN 978-83-951391-1-6
- KASÁČOVÁ, B. - CABANOVÁ, M (eds.) 2009. *Učiteľ' v preprimárnej a primárnej edukácii. Teória, výskum, vývoj*. Banská Bystrica : PF UMB. ISBN 978-80-8083-814-0.
- KASÁČOVÁ, B. – KOSOVÁ, B. 2007. Európske trendy a slovenský prístup k tvorbe učiteľských kompetencií a spôsobilostí ako východisko k profesijným štandardom. In *Pedagogické rozhľady*, roč. 16, č. 3/2007, s. 1 – 6.
- KASÁČOVÁ, B. 2004. *Učiteľská profesia v trendoch teórie a praxe*. Prešov: MPC, 2004. ISBN 80-8045-352-7.
- KASÁČOVÁ, B. – LUPTÁKOVÁ, K. 2007. *Sociálne aspekty detstva a výchovy*. Banská Bystrica: PF UMB, 2007. ISBN 978-80-8083-455-5.
- KLEIN, V., - ROSINSKÝ, R. 2010. *Sociálna pedagogika pre pomáhajúce profesie*. Nitra: UKF. 168 s. ISBN 978-80-8094-835-1
- KLEIN, V. - RUSNÁKOVÁ, J. - ŠILONOVÁ, V. 2012. Nultý ročník a edukácia rómskych žiakov. Prvé vyd. Spišská Nová Ves: Roma Education Fund. 2012. 264 s. ISBN 978-80-971181-0-5

- KOMENSKÝ, J.A. 1991. *Veľká didaktika*. Bratislava: SPN, 1991. ISBN 80-08-01022-3.
- KOSOVÁ, B. - KASÁČOVÁ, B. 2007. *Základné pojmy a vzťahy v edukácii*. Banská Bystrica : PF UMB, 2007. ISBN 978-80-8083-525-5.
- KOSOVÁ, B. 1996. *Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania alebo Ako ďalej na 1. stupni základnej školy*. Banská Bystrica : PdF UMB, 1996. ISBN 80-8041-111-5.
- MICHÁLECHOVÁ, M. 2010. *Študijný materiál z dejín pedagogiky*. Bratislava: UK, 2010.
- PETLÁK, E. 1997. *Všeobecná didaktika*. Bratislava : IRIS, 1997. ISBN 80-88778-49-2.
- PRŮCHA, J. 1997. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. 2000. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. 2009. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PRŮCHA, J. 2009. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2009. ISBN 97-8807-367-503-5.
- ROSINSKÝ, R. - KLEIN, V. 2011. *Základy pedagogiky pre pomáhajúce profesie*. Prvé vyd. Nitra: UKF, FSVaZ Nitra. 211 s. ISBN 978-80-8094-856-6.
- ŠILONOVÁ, V. - KLEIN, V. 2018. *Edukácia sociálne znevýhodnených žiakov so špecifickými poruchami učenia*. Druhé rozšírené vydanie. VERBUM - vydavateľstvo KU v Ružomberku. 2018. 274 s. ISBN 978-80-561-0558-0.
- ŠILONOVÁ, V. 2018. *Asistent pedagóga v inkluzívnej škole*. VERBUM - vydavateľstvo KU v Ružomberku. 2018. 95 s. ISBN 978-80-561-0590-0.
- ŠVARCOVÁ, I. 2005. *Základy pedagogiky*. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005. ISBN 80-7080-573-0.
- ŠVEC, Š. 2002. *Základné pojmy v pedagogike a andragogike*. Bratislava: IRIS, 2002. ISBN 80-89018-31-9.
- TRUBÍNIOVÁ, V. 2007. *Dejiny predškolskej pedagogiky. 1. diel*. Ružomberok : Pedagogická fakulta KU, 2007. ISBN 978-80-8084-165 – 2.
- TRUBÍNIOVÁ, V. 2009. *Dejiny predškolskej pedagogiky. 2. diel*. Ružomberok : VERBUM, 2009. ISBN 978-80-8084-496-7.
- TUREK, I. 2004. *Inovácie v didaktike*. Bratislava: MPC, 2004. ISBN 80-8052-230-8.
- VALIŠOVÁ, A. – KASÍKOVÁ, H. a kol. 2007. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-173.
- VIŠŇOVSKÝ, L. - KAČÁNI, V. 2001. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava : IRIS, 2001. ISBN 80-89018-25-4.
- ZELINA, M. 2000. *Alternatívne školstvo*. Bratislava: IRIS, 2000. ISBN 80-88-778-98-0.
- ZELINA, M. 2004. *Teória výchovy alebo hľadanie dobra*. Bratislava: SPN, 2004. ISBN 80-10004-56-1.

Tézy na štátne skúšky v študijnom programe predškolská a elementárna pedagogika sociálne znevýhodnených skupín

Predmet: pedagogika, psychológia a sociálno-vedný základ

ČASŤ B (psychológia)

1. Vznik psychológie ako vedy a systém psychologických vied

Descartes a Aristoteles – vplyv na rozvoj psychologického myslenia. Filozofické a prírodovedné predpoklady vzniku Ps ako vedy. Delenie psychologických vied a ich začlenenie do systému iných vedných disciplín.

2. Determinácia ľudskej psychiky

Podmienenosť ľudskej psychiky. Biologická a sociálna determinácia psychiky. Psychická regulácia správania – rozdiely v osobnosti jednotlivca.

3. Vznik experimentálnej psychológie. Základné kategórie v psychológii

W. Wundt - 1879 psychologické laboratórium, podmienky vzniku novej disciplíny ako vedy. Prežívanie. Správanie. Vedomie. Podnet. Reakcia.

4. Smery a školy v psychologickom myslení.

Gestaltpsychológia. Behaviorizmus. Psychoanalýza. Opíšte hlavné myšlienky psychologických smerov a ich predstaviteľov.

5. Súčasné psychologické myslenie a ich predstavitelia

Humanistické teórie osobnosti, ich hlavní predstavitelia.

6. Metódy a metodologické problémy v psychológii

Vymenujte základné metódy a ich rozdelenie používané v psychológii na diagnostiku osobnosti. Experiment, pozorovanie, exploratívne a projektívne metódy.

7. Kognitívne procesy

Pocity a vnemy. Geometricko-optické klamy. Chyby vo vnímaní. Predstavy, pozornosť, pamäť, myslenie.

8. Motivácia a emócie

Základné znaky motivácie (aktivácia, smerovosť a cieľovosť) a ktoré pojmy zaradíme do uvedených znakov. Základné znaky emócií, rozdelenie (druhy) emócií. Vymenujte vyššie emócie.

9. Motivácia človeka v situáciách zát'aže

Stres, frustrácia, konflikt. Reakcie na frustráciu – obranné mechanizmy.

10. Psychológia osobnosti

Teórie a definície osobnosti. Typy osobnosti (Kretschmerova a Sheldonova typológia). Typológie temperamentu. Črtový opis osobnosti – Allport, Cattell. Štruktúra osobnosti.

11. Biologické mechanizmy správania

Premenné podieľajúce sa na správaní. Nervová sústava a jej súčasti. Stavba nervového systému. Štruktúra mozgu a jeho funkcie. Limbický a endokrinný systém. Zrenie a učenie

12. Vývinové modely a zákony vývinu

Kvantitatívne a kvalitatívne vývinové modely. Biopsychické zákonitosti psychického vývinu. Členenie psychického vývinu dieťaťa.

13. Najznámejšie vývinové teórie

Psychoanalytická a psychosociálna teória vývinu, Piagetova teória, humanistická vývinová teória

14. Metódy skúmania dieťaťa

Deskriptívna a explanačná metóda vo vývine dieťaťa. Longitudinálny a prierezový výskum detskej psychiky. Sekvenčná metóda.

15. Psychický vývin dieťaťa. Percepcia a jej vývin

Faktory ovplyvňujúce vývin percepcie u dieťaťa. Diskriminácia tvaru. Vývin percepcie a LMD alebo DMO. Porucha vnímania a perceptuálno motorická porucha – dyslektické dieťa.

16. Kognitívne procesy a ich vývin, inteligencia

Schopnosť riešiť problém a jej vývin u dieťaťa. Reprezentácia problému v našom mozgu – predstava akcie, vizuálna predstava, predstava vo forme symbolov. Fázy riešenia problému.

17. Piagetova teória vývinu

Vymenujte základné rozdelenie vývinu dieťaťa podľa Piageta.

18. Sociálny vývin osobnosti dieťaťa

Vymenujte tri základné faktory podieľajúce sa na vývine osobnosti, ktoré sú predpokladom adekvátnej adjustovanosti jednotlivca do spoločnosti.

19. Stále črty osobnosti dieťaťa

Definujte pojem stála črta, dependencia, potreba výkonu, agresivita, strach a úzkosť. Modifikácia správania.

20. Morálny vývin dieťaťa

Morálny vývin človeka. Morálna inteligencia. Štádiá morálneho vývinu podľa Jeana Piageta a Lawrence Kohlberga.

Povinná študijná literatúra:

- BALCAR, K.: Úvod do studia osobnosti. Hradec Králové: Mach, 2001.
- BOROŠ, J.: Úvod do psychológie. Bratislava: Iris, 2002
- BOROŠ, J.: Základy psychológie. Bratislava: SPN, 1992.
- ČÁP, J. MAREŠ, J : Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X
- DANIEL, J a kol : Prehľad všeobecnej psychológie. Nitra: Enigma, 2005 (Biologické mechanizmy správania).
- DRLÍKOVÁ, E., Ďurič, L.: Učiteľská psychológia. Bratislava: SPN, 1992.
- FONTANA, D.: Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál, 2014.
- HEINDRINK, H.: *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál, 1997. 175 s.
- HELUS, Z.: Úvod do psychologie. Praha: Grada, 2011
- HUNT, M.: Dejiny psychologie. Praha: Portál, 2000.
- JAKABČIC, I.: Základy vývinovej psychológie. Bratislava: Iris, 2002
- KOLIBOVÁ, D : Dieťa a jeho vývin. Ružomberok: PF KU v Ružomberku. 2007. ISBN
- KONČEKOVÁ, L. 2014. *Vývinová psychológia*. Prešov : vydavateľstvo Michala Vaška, 2014. ISBN 978-80-7165-945-7.
- KOŠČ, M.: Základy psychológie. Bratislava: SPN, 2009
- LANGMEIER, J : Vývojová psychologie. 2.vyd. Praha: Avienum. 1991. ISBN 80-201-0098-7
- MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I.: Psychologie pro učitelky mateřské školy. Druhé, rozšíř. a prepr. vyd. Praha: Portál, 2010.
- NAJONEČNÝ, M.: Psychologie osobnosti. Praha: Academia, 2009
- PLHÁKOVÁ, A : Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1387-3
- ŘÍČAN, P.: Cesta životem – Vývojová psychologie. Praha: Portál, 2004

SZABÓ, I. KOLIBOVÁ, D.: Základy všeobecnej psychológie. Ružomberok: Verbum. 2014.
VÁGNEROVÁ, M : Vývojová psychologie. Praha: Portál. 2000
VAŠUTOVÁ, M : Pedagogické a psychologické problémy dĕtství a dospívání. Universitas
Ostraviensis. 2005. ISBN 80-7042-691-8

Levoča dňa

doc. PaedDr. Eva Dolinská, PhD.

vedúca KPEP SZS

doc. PaedDr. Vladimír Klein, PhD.

riaditeľ IJP PF KU